

Teologia trynitarna świętego Tomasza z Akwinu - Gilles Emery OP

Niniejsza książka ma przyczynić się do ukazania bogactwa trynitarnej nauki Tomasza z Akwinu. Została pomyślana jako wprowadzenie do lektury zawartego w 'Summie teologii' traktatu na temat Trójcy Świętej – bez ukrywania złożoności niektórych jego kwestii. Jej adresatami są studenci oraz ci wszyscy, którzy przed podjęciem lektury artykułów, składających się na ów traktat, albo w związku ze zgłębianiem określonych problemów, chcieliby skorzystać z ogólnej prezentacji, dającej wyobrażenie na temat omawianych kwestii, powodów, dla które zostały podjęte oraz przebadanych i zaproponowanych rozwiązań -
Gilles Emery OP

Niniejsza książka ma przyczynić się do

ukazania bogactwa trynitarnej nauki Tomasza z Akwinu. Została pomyślana jako wprowadzenie do lektury zawartego w 'Summie

*teologii' traktatu na temat Trójcy Świętej – bez ukrywania złożoności
niektórych jego kwestii - Gilles Emery OP*

Gilles Emery OP

Teologia trynitarna świętego Tomasza z Akwinu

rok wydania: 2014

Dominikańskie Studium Filozofii i Teologii

"[...] nigdzie indziej błąd nie jest bardziej niebezpieczny, poszukiwania bardziej pracochłonne, zaś odkrycie bardziej owocne [...] [niż w odniesieniu do] jedności Trójcy [unitas Trinitatis]: Ojca, Syna i Ducha Świętego."

Powyższa uwaga św. Augustyna, którą Piotr Lombard umieścił na początku swojego studium na temat Trójcy w Sentencjach, wyraża charakter refleksji trynitarniej w złotym wieku scholastyki. Zdaniem św. Alberta Wielkiego, który był mistrzem św. Tomasza, błąd popełniony w tej dziedzinie może zniweczyć cały zamysł wiary i teologii - dlatego że refleksja trynitarna ukazuje właśnie cel ludzkiego życia: "Pełnia ludzkiego poznania dokonuje się w poznaniu Trójcy. W każdej bowiem nauce i każdej rzeczy, do której poznania przykłada się umysł, poszukujemy tego, co daje nam szczęście. Mówienie o innych rzeczach ma wartość wtedy jedynie, gdy pochodzi z tego poszukiwania i do niego nas prowadzi." Święty Tomasz idzie zatem tą samą drogą, mówiąc: "Całe nasze życie przynosi owoc [fructus] i osiąga spełnienie [finis] w poznaniu Trójcy."

To właśnie poznanie Trójcy przynosi chrześcijańska wiara, przygotowując człowieka do oglądania Trójcy. Wytycza tym samym drogę do szczęścia: "To zaś uszczęśliwiająca poznanie polega, jak uczy Pan, na dwóch prawdach: tego, co dotyczy boskości Trójcy, oraz człowieczeństwa Chrystusa." Wiara w tajemnicę Chrystusa zakłada wiarę w Trójcę i ją w sobie zawiera. W pielgrzymce wiary i w nadziei osiągnięcia szczęścia powołanie teologa polega na dawaniu świadectwa o powierzonej mu tajemnicy - zgodnie z werselem Pierwszego Listu św. Piotra przytaczanym z upodobaniem przez św. Tomasza jako opis

zadania, któremu poświęcił życie w zakonie św. Dominika: "bądźcie zawsze gotowi do obrony wobec każdego, kto domaga się od was uzasadnienia tej nadziei i wiary, które w was są" (1 P 3, 15). Rozumienie wiary w Trójkę jest zatem podstawowym zadaniem teologa i znajduje się w samym sercu nauczania św. Tomasza.

Święty Tomasz lubił określać temat swoich badań terminem "tajemnica Trójcy" (mysterium Trinitatis). Również my często używamy tego określenia dla oznaczenia trzech odrębnych osób w jedności ich tożsamej boskości. Przez "tajemnicę" należy rozumieć objawienie Boga oraz Jego planu stworzenia i zbawienia ukazujące się na różnych etapach - przede wszystkim przyjście Syna w ciele i dar Ducha Świętego - aż do pełnego odnowienia stworzenia u kresu czasu. Dla św. Tomasza "Tajemnica to właśnie sekret Mądrości, Słowo Boga - w tej mierze, w jakiej ukazuje Boga i wiąże się z kosmicznymi wymiarami zbawienia". "Tajemnica Trójcy" to zatem wyrażenie obejmujące dwa aspekty: oznacza samego Boga, który objawia się w ekonomii Syna i Ducha Świętego, udzielając w wolności daru przekraczającego wszystko, do czego ludzki rozum mógłby dojść o własnych siłach. Ta tajemnica, którą w czasach dawnego Prawa skrywała zasłona, w Nowym Przymierzu ukazuje się dzięki wierze w Chrystusa.

Komentując przytoczone wyżej słowa Augustyna, św. Tomasz zauważa, że wyjaśnienia nieporządkowane, czy też wygłaszane lekkomyślnie, prowadzą do ponawiania dawnych błędów, zwłaszcza arianizmu i sabelianizmu. Ponieważ tajemnica Trójcy przekracza nasz rozum, refleksja nad nią może się dokonywać jedynie z umiarem i roztropnością, na drodze drobiazgowej analizy naszego własnego myślenia i języka. Ze szczególną uwagą należy wytrwale i zgodnie z

określonymi zasadami ważyć oraz oceniać znaczenie wszystkich źródeł: przede wszystkim Pisma, następnie tradycji ojców, lecz także metafizyki, antropologii, logiki i innych dyscyplin.

Umiar i roztropność pobudzają zatem do badań, których zawiałość zniechęca czasem nawet najgorliwszych. Tomistyczne dociekania z zakresu teologii trynitarnej cechuje najczęściej wysoki poziom trudności. Większość z nich to specjalistyczne analizy. Trzeba przyznać, że teologia trynitarzna św. Tomasza jest wymagająca - do tego stopnia, że niektórzy niecierpliwi czytelnicy skłonni byli uznać ją za rozprawę o charakterze logicznym lub metafizycznym, oderwaną od objawienia i historii zbawienia, albo też za ćwiczenie spekulatywne, którego podejmować się mogą jedynie nieliczne, najtęższe głowy. Jednakże *Summa teologii* nie została napisana dla uczonych: jej adresatami są właśnie studenci, którym ma ona pomóc stawiać pierwsze kroki w rozumieniu objawienia.

Niniejsza książka ma przyczynić się do ukazania bogactwa trynitarnej nauki Tomasza z Akwinu: została pomyślana jako wprowadzenie do lektury zawartego w Summie traktatu na temat Trójcy - bez ukrywania złożoności niektórych jego kwestii. (...) Podczas odczytywania trynitarnej nauki św. Tomasza będziemy często podkreślać, że w jego kolejnych syntezach można zauważyć pewne pogłębianie się refleksji, pewien rozwój. Pokazujemy również, w jaki sposób ową naukę objaśniają Tomaszowe komentarze biblijne. Nie pomijamy także wskazywania źródeł pozwalających lepiej dostrzec, w których punktach Tomaszowa nauka trynitarzna jest oryginalna, a w których tradycyjna. Ten aspekt historyczny nie jest w niniejszej pracy pierwszoplanowy, ma

jednak swoje znaczenie. Nie wprowadzając czytelnika w zbyt drobiazgowo analizy, staraliśmy się mimo to zasygnalizować interesujące zagadnienia, wskazując dzieła, które szerzej je omawiają.